

Úvod

Výzkum a vývoj je považován za jeden z klíčových zdrojů zvyšování produktivity a tím i ekonomického růstu. Tato činnost má pozitivní vliv i na udržitelný rozvoj a sociální soudržnost společnosti. Výsledky výzkumu, vývoje a inovací a jejich využití hrají důležitou roli ve všech oblastech dnešní společnosti. Výzkumné a vývojové činnosti jsou financovány ze soukromých i z veřejných zdrojů.

Vlády vyspělých zemí podporují z veřejných zdrojů výzkumnou a vývojovou činnost, a to včetně té, která se provádí v soukromých podnicích. Snaží se tím motivovat firmy k vyšším výdajům na výzkum a vývoj, a to prostřednictvím dotací (přímá veřejná podpora) nebo daňového zvýhodnění (nepřímá veřejná podpora). A právě tato daňová podpora hraje v inovačních politikách států stále významnější roli. V roce 2022 mohly daňovou podporu VaV využívat podniky ve 33 z 38 členských zemí OECD, v roce 2000 se jednalo o 19 zemí.

Jelikož efektivní veřejná podpora výzkumu a vývoje se neobejde bez relevantních statistických údajů, ČSÚ sleduje hlavní charakteristiky financování výzkumu a vývoje v souladu s mezinárodními standardy a doporučeními uvedenými ve **Frascati manuálu**¹.

Publikace **Daňová podpora výzkumu a vývoje za rok 2022**, kterou právě čtete, přináší podrobná data o této podpoře v soukromých podnicích. Tyto údaje byly zpracovány ČSÚ z dostupných údajů v daňových přiznáních právnických osob v rámci mezinárodně srovnatelné statistické úlohy OECD známé pod anglickou zkratkou **GTARD (Government Tax Relief for R&D Expenditures)**².

Daňová podpora výzkumu a vývoje (VaV) je v publikaci rozebrána prostřednictvím **tří hlavních ukazatelů**:

- **počet podniků**, které si za dané zdaňovací období (rok) **uplatnily odečet výdajů na své VaV projekty** od základu daně z příjmu prostřednictvím daňové podpory VaV (aktivní využití daňových odpočtů na VaV);
- **uplatněný odečet výdajů na VaV** od základu daně z příjmu za daný zdaňovací rok;
- **získaná daňová podpora VaV** (uplatněné odpočty na VaV × sazba daně z příjmu).

Tyto ukazatele jsou doplněny ukazatelem **Nevyužitý odpočet na VaV**. Jedná se o údaje o soukromých podnicích s uznatelnými výdaji na VaV uvedenými v daňovém přiznání k uplatnění v rámci daňové podpory VaV do dalšího období a o výši těchto neodečtených výdajů na VaV.

Publikace poskytuje podrobné údaje o **vývoji daňové podpory VaV v Česku**, a to včetně mezinárodního srovnání. **Cílem** je nalézt i **odlišnosti** ve využívání různých forem veřejné podpory výzkumu a vývoje (např. prostřednictvím dotací nebo daňové podpory) v závislosti na **charakteristikách firem** provádějících výzkum a vývoj, jako je vlastnictví, velikost, převažující ekonomická činnost nebo sídlo těchto firem. Jedná se o údaje, které nejsou v tomto rozsahu v současné době z jiných datových zdrojů k dispozici.

Tyto údaje mohou sloužit i jako jeden z podkladů pro zhodnocení toho, jestli je daňová podpora VaV v Česku správně nastavena.

Publikace je rozdělena do tří částí. V první části je uvedena podrobná **metodika** ke statistice daňové podpory VaV, a to včetně souvisejícího legislativního a pojmového vymezení, které je nezbytným předpokladem pro porozumění publikovaným údajům a jejich správnou interpretaci. Tato část obsahuje i informace o sledovaných ukazatelích a jejich dostupném třídění. Jsou zde uvedena i **upozornění** důležitá pro správnou interpretaci publikovaných údajů a seznam relevantních webových odkazů včetně doporučené literatury. Součástí jsou i **přílohy** s doplňujícími informacemi o systému veřejné podpory výzkumu a vývoje v Česku a přehled forem daňové podpory výzkumu a vývoje ve světě.

Druhá, **analytická**, část obsahuje textové shrnutí hlavních zjištění za rok 2022 doplněné o grafy s hlavními sledovanými ukazateli. Tato část je rozdělena do čtyř kapitol. **V první kapitole** jsou uvedeny údaje o daňové podpoře VaV s komentáři k meziročním nárůstům a poklesům některých ukazatelů za vybrané charakteristiky podniků, jako je jejich velikost, vlastnictví, převažující ekonomická činnost a sídlo. Nechybí zde ani srovnání

¹ <http://oe.cd/frascati>

² <https://www.oecd.org/innovation/tax-incentives-RD-innovation/>

této daňové podpory s celkovým inkasem daně z příjmu nebo s celkovými veřejnými výdaji na VaV. Ve **druhé kapitole** je uvedeno, jak soukromé firmy využívají tuto nepřímou podporu, ve srovnání s podporou přímou získanou prostřednictvím dotací na VaV, a to jak ze státního rozpočtu, tak i ze zdrojů EU. Opět jsou zde komentovány rozdíly zjištěné v závislosti na sledovaných charakteristikách firem. Údaje o daňové podpoře VaV jsou zde uvedeny i v kontextu údajů o celkových výdajích na tuto činnost vynaložených v soukromých firmách získaných z Ročního zjišťování o výzkumu a vývoji VTR 5-01. **Třetí kapitola** obsahuje mezinárodní srovnání. Čtvrtá kapitola pak stručně shrnuje předchozí tři kapitoly.

Třetí, **tabulková**, část přináší prostřednictvím 34 tabulek podrobné výsledky jak za Česko, tak i dostupné mezinárodní srovnání. Kromě údajů o daňové podpoře VaV jsou některé tabulky doplněny o údaje přímé domácí a zahraniční veřejné podpoře VaV využívané ze strany soukromých firem. Nově byly zpracovány tabulky za malé a střední firmy. Většina tabulek je rozdělena na tři části podle výše uvedených ukazatelů.

Kromě údajů za rok 2022 obsahuje publikace sledované ukazatele v analytické části za roky 2010 až 2022 a v tabulkové příloze za roky 2015 až 2022. Veškeré finanční údaje uvedené v této publikaci jsou v běžných cenách, tj. meziroční nárůsty/poklesy vycházejí z nominálních hodnot a nezohledňují tak vliv inflace.

Výsledky z této statistiky se **využívají** na národní úrovni především k zabezpečení statistických údajů potřebných pro **výkon státní správy** v oblasti výzkumu, vývoje a inovací. Slouží např. pro hodnocení *Národní výzkumné a inovační strategie pro inteligentní specializaci České republiky (RIS3 strategie)* nebo pro potřeby *Národní politiky výzkumu, vývoje a inovací České republiky 2021+*.

Oficiální statistická data z oblasti výzkumu a vývoje jsou zároveň nepostradatelná pro **mezinárodní srovnání**. Kromě národních potřeb jsou tak tyto údaje využívány i pro potřeby Evropské unie a dalších mezinárodních organizací, zejména Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj.

Kromě statistiky o nepřímé veřejné podpoře VaV ČSÚ každoročně provádí další dvě statistické úlohy s cílem zajistit údaje **o financování výzkumu a vývoje prostřednictvím přímé veřejné podpory**. Tyto údaje za rok 2022 byly již zveřejněny v následujících dvou publikacích:

- **Státní rozpočtové výdaje na výzkum a vývoj za rok 2022**³. Tato publikace obsahuje podrobné údaje o financování výzkumu a vývoje ze státního rozpočtu podle socioekonomických cílů. Tyto administrativní údaje byly zpracovány ČSÚ v rámci roční mezinárodně srovnatelné statistické úlohy známé pod zkratkou **GBARD (Government Budget Allocations for R&D)**⁴. Kromě členění podle socioekonomických cílů, je tato přímá veřejná podpora VaV k dispozici i podle typu výdajů, formy financování a hlavních poskytovatelů, a to za jednotlivé typy příjemců, tj. včetně podniků.
- **Ukazatele výzkumu a vývoje v České republice za rok 2022**⁵. Tato publikace obsahuje podrobné datové výstupy z *Ročního zjišťování o výzkumu a vývoji VTR 5-01*, které jsou založeny na údajích cca 3 500 subjektů provádějících výzkumnou a vývojovou činnost na území našeho státu. Necelé 3 tisíce z těchto subjektů tvoří podniky. Mezi základní charakteristiky zjišťované v tomto šetření patří kvantitativní otázky na lidské a finanční zdroje určené k provádění výzkumu a vývoje ve sledovaných subjektech a sektorech. Výdaje na výzkum a vývoj se zde podrobně sledují i podle zdrojů jejich financování, tj. včetně dotací, které podniky na tuto činnost získávají z veřejných domácích a zahraničních zdrojů.

Věříme, že statistické údaje prezentované v publikaci odpoví na řadu Vašich otázek a obohatí Vaši práci o cenné informace. Máte-li k tématu a zveřejněným údajům jakékoli otázky nebo poznámky, prosíme, neváhejte nás kontaktovat. Výhrady i návrhy na zlepšení našich statistik vítáme.

Kolektiv autorů
ČSÚ – odbor 63
Praha 2024

³ <https://www.czso.cz/csu/czso/prima-verejna-podpora-vyzkumu-a-vyvoje-2022>

⁴ https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/gba_esms.htm

⁵ <https://www.czso.cz/csu/czso/ukazatele-vyzkumu-a-vyvoje-2022>

